

בבית לספרות ולאמנות

ואמלטה אנוכי לבדי

מאת ראובן רבינוביץ

לא לשון קודש... שפה חילונית (!) נחוצה לנו. די שבענו קדשים וקדשי-קדשים. כאן נעוץ ההבדל היסודי בין דרכו הרעיונית הספרותית של קריב, לבין דרכם של שאר סופרי התקופה. כך בביכורי יצירתו הישנה, וכך במסותיו הבשלות. המארג הלשוני שלו המלוטש-המושחז והרוטט, נעוץ בקרקע של לשון הקודש וממנה יניקתו האידיאית. התמציתיות הצלולה והמגוונת בסגנונו של קריב שביהא את עינו של לנסקי, אשר לא נמנע מהתרעם על קריב הנוקק בשיריו להברה האשכנזית (במכתב מיום 7.8.33). עם זאת, אין הוא חדל מלעקוב אחר יצירתו הספרותית ולעודדו בעיתות משבר. היחסים הידידותיים בין השניים גוברים ממכתב למכתב. אם כי יש בהם מעלות ומורדות. במכתבו (מיום 21.11.33) כתב לנסקי לקריב: „בקבוצת שיריך יש כמה מהני מלי מעליתא: סג' נון נאה, צורה נאה וצירופי מלים נאים; ואף-על-פי-כן אין כל זה עלול להרחיב את דעתו של בן דורנו. ולמה? — מפני שהעיקר חסר — דופק החיים.” במכתב השביעי של לנסקי לקריב (ראה ב„הענף הגדוע“) מעלה הוא דברים שבויכוח עם ידידו בעניין טהרת הלשון. לנסקי יוצא נגד טענת קריב, כי „לשון אינה צמודה לחילופי הזמן והשעה ומ' מילא — לחילופי המשמעויות. הוא מפיס את דעתו של רעו המשורר, שלא מכבר האשימו ב' העדר דופק-חיים בשירתו. ה' פעם חוזר בו לנסקי ואומר: „קראתי את שיריך בהברה אשכנזית כמו כן בספרדית — היינו הד. כל מלה נשארה במקומה כפעמון. זה: נענעהו לאיזה צד שתרצה — יצלצל. הלא זהו המשקל של השירה הקדומה שלנו, המשקל שאינו יודע לא חוריים ולא חרוזים. המשקל הבנוי על אשיות הפראלליזם השירי. לדעתי, אין אחת רשאי לעזוב צורה פיוטית זו. היא אופיינית לשיריך בתך בהרבה מן המשקל למטרי.” מכאן מבחין לנסקי במעמד הביניים המיוחד את קריב התלוי בין שתי רשויות, „העבר מצד זה והעתיד מצד זה“.

לנסקי תלה תקוות רבות, שישינו המקום והאווירה יסייעו לפריחת שירתו של קריב. במכתבו מיום 24.7.34 הוא אומר: „הכרתך הפיוטית עצמה מציינת: חרוזי הנלעגים. אבל ליונק רך זה יותר תקוה מאשר לאילנות בית-עלמין.” בכינוי „אילנות בית-עלמין“, אפשר שר' לנסקי על שירת עצמו, שנשארה במקום שהפך ברבות הימים לבית-העל-מין הגדול לתרבותנו, בדבריו: „... אם תשתלו בקרקע המציאות של הארץ, עוד יעלה ויגדל ויעשה פרי.” הוא עצמו, שנבצר ממנו לעלות לארץ-ישראל, ראה בעלייתו של קריב מעשה גאולה של אחד מבני החבורה הפורץ את ההסגר, והוא מוסיף באותו מכתב: „די ישובת על גהרות בבל. טול כינורך ועלה בשעה טובה ומוצלחת ואני — לא יארכו הימים ולא רק את כינורי, את עצמי אתלה, על ערבים בתר-כה. אמנם מאמין אני שכל הב' טחותיך הבטחת לי באמת וב' תמים. איני מהרהר אחרי כוונתך הרצויה. אך משתגיע לשם מוב' טחני, שתשכח את היל. אדם מישראל בן מקומותינו בבואו ל' ארץ הריהו כנוול מחדש“...

לנסקי והבריו לא זכו לעלות לארץ-ישראל. אך קריב לא שכח את בני החבורה, והריהו מעורר ומלבה — במלוא המסירות וה' להט, העוז והתנופה — את של-הבתה הגידחת והלוהשת של ה' יצירה העברית תחת כוכבי צפון...

„נתקיים בי הפסוק באיוב: „ואמלטה אנוכי לגדי להגיד“... במלים אלה הגדיר א. קריב ב' מסתו: „תחת כוכבי צפון“ (בספר ר' : „גרתך את ושלשלת“, תשכ"ה), את זיקתו לחבורת ה' סופרים העבריים בברית-המוע' צות: א. פרימן, אלישע רודין והיים לנסקי. הפסוק איובי זה המבטא ביסודו את תחושת התי' שארות שלאחר המפולת, נמצא משייך את קריב לאותה החבורה: אחד שטרד. משום כך, שם הוא לעצמו כמטרה קדושה, ללקט ולכנס את יצירותיהם של בני החבורה, כפי שמעידים דבריו בגוף ראשון בפתח הכרך המכנס את יצירתם של ח. לנסקי וא. רודין: „הענף הגדוע“: „עד על-ייתי לארץ-ישראל בראשית הרצ"ה הייתי אחד הגידחים האלה; רבים מהסופרים, אשר נפקדו בהוצאה הזאת, היו ידידי ורעי וטעמתי עמם טעמה של אותה גלות. מ' החבורה כולה זכיתי אני לבדי להגיע לתופי ארצנו. ובהמיית נפש שאין להביעה טרחתי במלאכת הכינוס הזה... אשרי שזכיתי למ' לא חובה קדושה זו.“

באותן השנים גמנה אברהם קריב עם חבורת המשוררים ה' עברים בברית-המועצות, אשר סיכנו את נפשם ופרצו דרך אל אפיק היצירה הספרותית בשפה העברית.

פרשת היחסים בין ח. לנסקי לא. קריב המשורר מ' בברית-המועצות, ששלח לנסקי לקריב שישב במוסקבה. (29.5.33—10.8.34). זמן מועט אחר יציאת קריב מרוסיה (בשלהי תרצ"ד) נאסר לנסקי וממילא נפסקה חלי-פת המכתבים. יש במכתבים אלה, שנתפרסמו ב„הענף הגדוע“ משום ביטוי להערכת לנסקי ל' יצירתו הספרותית של קריב שבאותה העת, טרם כונסה בספרו: „קול ובת קול“. במכתבו מתאריך 29.5.33 מזכיר לנסקי את הנוסח הראשון של השיר „אושפיוני לי לא“, השיר הפותח את ספרו של קריב „קול ובת קול“ (עם עובד, תשי"ב), ואומר: „באשמורת נדו' די“ קראתי בענין רב. עד כה ידעתי אותך רק ע"פ דבריך ב' „בראשית“, שאינם לפי טעמי... „באשמורת נדודי“, גוף שלם ומ' שוכלל; כל מלה מחוברת אליו כאבר חי — שפע אמצעי ה' ביטוי, העוזו הלאקוני שברגש הבלתי-קולני... הדעים אותי וכמ' עט שנשתתקו ערעורי על האידי' אולוגיה... הדיבור הפרטילאי שלך, הדיבור הפשוט, מושך את הלב בלי שום כפיה והתאמצות מן הצד“.

בהמשך הדברים מתפלא לנסקי על המצב המוזר, שבו „יושב לו משורר עברי במוסקבה (קריב), יושב לו שני בלנינגראד (לנסקי) ודבר אין ביניהם, וכל אחד בפני עצמו מטפל בנושא משותף ל' שניהם“. כוונתו של לנסקי ל' מבוא לפואימה „שפינוזה“ ול' שירו הנ"ל של קריב. אף-על-פי-כן, ברורה היתה ללנסקי ההבחינה בין יחסו הוא ליהדות המסורית, ל' יחסו של קריב ליהדות זו. לנסקי מעיד על עצמו: „אני מתאמץ לנער מעל כפות רגלי את אבק הדורות“, בעוד שקריב מבקש להמשיך את שלשלת ה' דורות. לנגד עיניו של לנסקי עמדה דמותו של „העברי החדש“ הנוקק לשפה העברית החילונית. בנקודה זאת רבו ההבדלים בין שניהם, כפי שלנסקי עצמו מציין במכתבו לקריב (מיום 9.7.33): „אם לתהוץ בשיטתך הגזעית ב' הגדרת הגנויס הסר-יתי צריך לומר, כי שירתך שמית-יהודית היא. למשוללי בקיאות גירסא ינקותית בספרותנו העתיקה, תי' שאר יצירתך כ' י' החתום... השפה העברית בשבילי“